

Strategi for vern og bevaring av små og åpne båter i Norge

Forbundet KYSTEN foreslår at det lages en strategi for vern og bevaring av små og åpne båter i Norge – materielt og immaterielt.

Små og åpne båter, klinkbåttradisjoner – definisjoner og avgrensninger

Med små åpne båter menes i denne sammenhengen små tradisjonsbåter, mindre fiskesjarker, fembøringer og større tradisjonsbåter uten dekk (se rapport verneplan små og åpne båter, side 10, Forbundet KYSTEN, juli 2020).

En strategi for vern og bevaring av små og åpne båter bør omfatte:

- Vern og videreføring av tradisjonelt båtbyggerhåndverk
- Vern og videreføring av tradisjonell bruk av tradisjonelle klinkbygde båter
- Vern av små og åpne båter (både materielt og immaterielt)
- Kunnskapsutvikling og kunnskapsbygging

Utarbeidelsen av strategien kan bygge videre på følgende:

- Nominasjonen av nordiske klinkbåttradisjoner på UNESCOs representative liste over menneskehetens immaterielle kulturarv
(For definisjon av “klinkbåttradisjoner” vises det til dokumentet UNESCO ICH-02-Form¹)
- Verneplan for små og åpne båter, Riksantikvaren
- Sametingets arbeid med å etablere et samisk fartøyvern
- Museenes samlinger, arkiver, formidling og arbeid med små og åpne båter
- De frivilliges rolle, først og fremst kystlagene og Forbundet KYSTEN: Vern, bevaring og bruk av små og åpne båter. Kurs og organisert aktivitet
- Stipendiatorordningen ved Norsk håndverksinstitutt
- Utdanning av veiledere og lærere i bruk av tradisjonsbåter og friluftsliv, Universitetet i Sørøst-Norge, Fosen folkehøgskole og andre undervisningsinstitusjoner og utviklingen av et tradisjonsbåtstudium ved UiT Norges arktiske universitet

Strategi for folkemusikk og folkedans – en modell?

Kulturdepartementet startet nylig (des. 2020) arbeidet med å lage en strategi for folkemusikk og folkedans. Ved siden av å vise til Stortingsmeldingen «Kulturens kraft» (2018-2019) er også bakgrunnen for initiativet å finne i UNESCOs konvensjon om vern av den immaterielle kulturarven. Innskrivingen av kulturuttrykket «Spel, dans, kveding og stevjing i Setesdal/The practice of traditional music and dance in Setesdal. Playing, dancing and singing» (2019) på UNESCOs representative liste over menneskehetens immaterielle kulturarv, betyr mye for at dette arbeidet nå kommer i gang. Les mer om arbeidet med å lage en strategi for folkemusikk og folkedans her -

<https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/strategi-for-folkemusikk-og-folkedans/id2705425/>

¹ «Nomination form for inscription of nordic clinker boat traditions on the representative list of the intangible cultural heritage of humanity», ref. section 1, «Identification and definition of the element», mars 2020.

Bakgrunnen, med innskrivningen på UNESCO-listen og konvensjonen, er den samme som for en eventuell strategi for vern og bevaring av små og åpne båter. Dette kan derfor være en modell for en strategi for vern og bevaring av klinkbåttradisjoner i Norge.

Tverrsektorielt og interdepartementalt

En innskriving av nordiske klinkbåttradisjoner på UNESCOs liste pålegger statspartene, relevante miljøer og institusjoner forpliktelser, forventninger og planer for konkrete tiltak for vern og videreføring. I UNESCOs konvensjon om vern av den immaterielle kulturarven betyr «vern» følgende: *«... tiltak for å sikre den immaterielle kulturarvens levedyktighet, herunder det å kartlegge, dokumentere, forske, bevare, verne, fremme, styrke, videreføre, særlig gjennom formell og uformell utdanning».*

På denne bakgrunn foreslår Forbundet KYSTEN at arbeidet med å utvikle en strategi bør være tverrsektorielt og interdepartementalt. Derfor bør Kulturdepartementet, Klima- og miljødepartementet og Kunnskapsdepartementet stå bak arbeidet. Se vårt innspill til Riksantikvaren i forprosjekt Verneplan små og åpne båter (2020, side 51).

Andre miljøer og institusjoner som er relevante er: Forbundet KYSTEN, Riksantikvaren, fylkeskommunene, Norsk kulturråd, UiT Norges arktiske universitet, Sametinget, Norsk håndverksinstitutt, Norges museumsforbund, de faglige museumsnettverkene (først og fremst Fiskerihistorie og kystkultur, Sjøfartsnettverket og Norges museumsforbund/Samisk seksjon), Lokalhistorisk institutt og Studieforbundet kultur og tradisjon.

Vi foreslår at strategien drøftes og arbeidet settes i gang på en konferanse som vi arrangerer sammen med UiT Norges arktiske universitet i Tromsø 20. - 21. oktober 2021.

Forbundet KYSTEN

Forbundet KYSTEN, som står bak dette initiativet, er en frivillig kulturvernorganisasjon med 10 500 medlemmer fordelt på 121 lokallag (kystlag). Under mottoet «Vern gjennom bruk» tar organisasjonen vare på gamle båter og bygninger, kultur og håndverkstradisjoner knyttet til kysten. Forbundet KYSTEN ble i 2016 akkreditert som rådgivende organisasjon (NGO) på områdene kystkultur, fartøyvern og maritim kulturarv av og for UNESCO.

Forbundet KYSTEN har vært prosjektleder både for det nordiske samarbeidet om nominasjonen for å få innskrevet nordiske klinkbåttradisjoner på UNESCOs liste over menneskehetens immaterielle kulturarv og Riksantikvarens forprosjekt om verneplan for små og åpne båter. Forbundet KYSTEN tok, sammen med UiT Norges arktiske universitet, initiativet til å få opprettet et tradisjonsbåtstudium ved UiT Norges arktiske universitet.

Oslo, 19. mars 2021

Tore Friis-Olsen
Forbundet KYSTEN